

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2020-10-20

Detaljplaneförslag för van der Huff 8 m. fl. i stadsdelen Södermalm, S-Dp 2017-06896

Planförslaget

Föreslagen plan innebär att den nordvästra delen av Tjurbergsparken omvandlas till privat kvartersmark där ett bostadshus med omkring 65 bostäder uppförs längs Helgagatan. Huset är sju våningar högt i norr men trappas ned till fem våningar mot söder. Vidare möjliggörs en underbyggnad av f d Katarina Realläroverks skolgård med P-garage samt lokaler för förskola och centrumändamål genom att bl a befintlig mur ersätts med en fasad med fönster mot parken. På skolgården ges möjlighet att uppföra tre mindre byggnader om vardera 35 kvm för trapphus m m. Den gamla skolbyggnaden förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser. Flera skyddsvärda träd i Tjurbergsparken tas bort.

Områdets tillkomsthistoria och kulturhistoriska värden

Helgalunden är ett av Per O. Hallmans ikoniska bostadsområden i Stockholm. Det har de typiska kännetecknen för hans stadsplanekonst där de trädplanterade gatorna följer terrängen organiskt och bildar välplanerade luftiga offentliga rum, med låga hus i samlade kvarter med öppna gårdar utan gårdsbebyggelse, och offentliga byggnader som fondmotiv i stadsbilden.

När stadsplanen för Södermalm fastställdes på 1880-talet planerades gatorna i de bergiga kvarteren efter tidens rätvinkliga mönster sprängas ned i bergen med tvärbranta väggar 8-9 meter höga. Den stadsplanekommission som staden bildat 1909 reagerade mot den strängt geometriska form med ogynnsamma gatuprofiler som kännetecknade 1880-talets plan. Per O. Hallman som var kommissionens sekreterare lade fram den första stadsplanen för området 1911, då bebyggelsen grupperades runt en tvådelad park. I den övre parken, dagens Helgalunden, placerades på toppen av Tjurberget en kyrka. Allhelgonakyrkan kom att uppföras här 1917 efter arkitekt Joel Norborgs ritningar, ursprungligen som ett provisorium, av den ideella organisationen Sällskapet för främjandet av kyrklig själavård. Med sina tjärade träväggar och branta tegeltak har den ett nationalromantiskt formspråk och knyter an till den lantliga sockenkyrkan. Bostadsbebyggelsen har enligt planen oregelbundet formade slutna kvarter med samlade grönskande gårdsrum utan gårdshus. Den nedre delen av den föreslagna parken sluttar brant mot Ringvägen. En offentlig byggnad planerades mellan de båda parkrummen, där senare Katarina Realläroverk uppfördes.

När stadsplanen reviderades 1925 vidareutvecklades planen från 1911 enligt samma principer. Bostadsbebyggelsen som kantar Helgalunden uppfördes under en tioårsperiod, 1922–31, efter

ritningar av tidens främsta arkitekter. Mitt emot kyrkan byggdes exempelvis i kvarteret Vågskivan Postverkets personalbostäder med enkla symmetriska fasader med sparsam klassicistisk dekor enligt Erik Lallerstedts ritningar. Kvarteret Metern bildade Stockholms första storgårdskvarter enligt idéer hämtade från kontinenten. Det uppfördes 1926–27 i det då nybildade HSB:s regi med Sven Wallander och Sten Westholm som arkitekter. 1928 reviderades stadsplanen igen när Katarina Realskola placerades i kvarteret Van der Huff mellan de båda parkrummen i enlighet med principerna från 1911. Då hade Albert Lilienberg ersatt Hallman som stadsplanedirektör, men han fullföljde Hallmans idéer. Han hade tidigare i Hallmans anda skapat motsvarande ikoniska områden i Göteborg. Skolan var resultatet av en arkitekttävling 1928 och ritades av Paul Hedqvist och David Dahl. Katarina Realläroverk stod klar 1931 och var den första av stadens offentliga byggnader med ett funktionalistiskt formspråk. Tjurbergsparken anlades under 1930-talet, efter skolans tillkomst, och är i stora drag välbevarad.

Hela planområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, *Stockholms innerstad med Djurgården*. Det intilliggande kvarteret Metern är utpekad som en värdekärna för riksintresset såsom ett välbevarat exempel på 1920-talets storgårdskvarter. Såväl kvarteret Metern som f d Katarina Realläroverk och Allhelgonakyrkan är blåklassade av Stadsmuseet. Övrig bostadsbebyggelse kring Helgalunden är grönklassad i Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering. I *Parkplan Södermalm* utpekas Tjurbergsparken som en kulturhistoriskt värdefull kvarterspark.

Samfundet S:t Eriks synpunkter

Föreliggande förslag till nybebyggelse i kvarteret Van der Huff är förödande för området kring Helgalunden, en bebyggelsemiljö vars korta tillkomstperiod, 1922–31, visar på hur stadsbyggandet vid denna tid övergår från klassicism till funktionalism. Det föreslagna bostadshuset, som för övrigt ger staden ett tillskott på endast 65 lägenheter, påverkar mycket negativt upplevelsen av den omgivande bebyggelsen som uppförts enligt Hallmans planidé. Områdets stora kulturhistoriska värden är odiskutabla – det ligger inom ett riksintresse för kulturmiljövården och samtliga hus är också blå- eller grönklassade. Det gröna sambandet mellan Helgalunden och Tjurbergsparken försvinner helt liksom flera andra viktiga siktlinjer och utblickar och ett antal skyddsvärda träd huggs ned. De tre småbyggnaderna som enligt planen kan uppföras på skolgården är helt främmande för denna välbevarade funktionalistiska skolmiljö.

Planförslaget innebär en förvanskning av det som karaktäriserar Hallmans plan, nämligen gaturummen och de mycket avsiktligt gestaltade sambanden mellan det byggda och det gröna. Samfundet S:t Erik anser det märkligt att man varken i kulturmiljöanalysen, konsekvensbedömningen eller i planförslaget lyfter upp dessa värden. Förslaget medför även en påtaglig förändring för både skolan och kvarteret Metern då det nya, höga och tjocka huset gör Helgagatan väldigt trång och den fria rymden utanför kvarteret Meterns fasad mot Helgagatan går förlorad. Med planen införs en för Helgalundsområdet helt artfrämmande gatukaraktär.

Samfundet S:t Erik finner det anmärkningsvärt att allmän parkmark i stadens ägo omvandlas till privat kvartersmark, i synnerhet som det i *Översiktsplan för Stockholms stad* konstateras att det är parkbrist på Södermalm. Samfundet S:t Erik vill också påpeka det olämpliga i att markanvisningsavtal sluts med byggherrar innan planarbete påbörjas så som skett här, vilket tyvärr tycks vara praxis inom Stockholms stad. Den kulturmiljöanalys som tagits fram inom

projektet är i huvudsak både gedigen och genomarbetad. Samfundet S:t Erik finner det dock problematiskt att konsekvensbeskrivningen, beställd av byggherren, här som så ofta i stadens planprojekt tyvärr inte upplevs som helt objektiv.

Samfundet S:t Erik anser att planförslaget strider mot Miljöbalken 3 kap. 6 § som bl a säger att ett riksintresseområde för kulturmiljövården skall skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar kulturmiljön samt att behovet av grönområden i tätorter särskilt skall beaktas. Förslaget strider även mot Plan- och bygglagen 2 kap. 6 § där det står att bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Området kring Helgalunden med en av Sveriges mest samlade och välbevarade kulturmiljöer från epoken Hallman är inte lämpligt för kompletterande bebyggelse varför Samfundet S:t Erik bestämt avstyrker detaljplaneförslaget.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Suzanne Lindhagen
Styrelseledamot

Susanne Ingo
Vice ordförande